

EU-valet 9 juni 2024

– Vad står på spel?

En föreläsningsserie arrangerad av Europaparlamentet och Sieps

I EU-valet väljer medborgarna i EU:s medlemsländer vilka partier och ledamöter som ska representera dem i Europaparlamentet. Valet äger rum vart femte år och är en fundamental del av den representativa demokratin.

Genom att rösta i EU-valet den 9 juni gör EU:s medborgare ett politiskt ställningstagande och bidrar till att forma den framtida riktningen för EU:s politik och samhällsutveckling.

Den öppna föreläsningsserien om EU-valet är ett samarbete mellan Europaparlamentet och Svenska institutet för europapolitiska studier, Sieps. Föreläsningarna, som hålls av Sieps experter, är kostnadsfria och öppna för alla som är intresserade av att få en överblick över läget inför valet och vad som står på spel.

**All praktisk information om
föreläsningarna finns på
seminariesidan på Sieps sajt.**
www.sieps.se/seminarier

Europaparlamentet är en av två lagstiftande institutioner i EU och representerar omkring 450 miljoner medborgare i EU:s 27 medlemsländer. Parlamentet är även en plattform för politisk debatt och beslut på EU-nivå. Europaparlamentets ansvarsområden sträcker sig från att anta EU-lagstiftning och budgeten till att övervaka och kontrollera EU-kommissionen. En viktig roll för parlamentet är att säkerställa att EU:s beslut är förenliga med principerna om demokrati, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter.

Sieps är en statlig myndighet som tar fram forskningsbaserade analyser och annat underlag i frågor som rör utvecklingen av Europeiska unionen och Sveriges Europapolitik. Sieps ska vidare göra analyserna tillgängliga för regeringen och övriga aktörer i den politiska beslutsprocessen i Sverige samt bidra till en allsidig belysning av aktuella europapolitiska frågor. Sieps deltar i internationellt utbyte inom området och tillhandahåller även utbildningar för den offentliga sektorn i ämnen som rör den Europeiska unionen.

Tillbakablick och nulägesbild inför valet till Europaparlamentet

Valet till Europaparlamentet hålls i en orolig kontext och efter en mandatperiod som har präglats av ett flertal stora utmaningar. Till att börja med resulterade EU-valet 2019 i att Europaparlamentet blev mer politiskt fragmenterat och att Ursula von der Leyen behövde söka stöd i parlamentet för att kunna tillträda som Europeiska kommissionens ordförande. Under den innevarande mandatperioden har EU-institutionerna hanterat en ambitiös politisk dagordning samtidigt som mycket har kretsat kring hantering av kriser. Covid-19-pandemin satte samarbetet under press men ledde även till ett antal nya initiativ. Den fullskaliga ryska invasionen av Ukraina har också påverkat EU-samarbetet på många sätt under de två år som kriget pågått. Kriserna har lett till ett mer skyndsamt beslutsfattande, vilket i olika avseenden påverkar Europaparlamentet.

I den här föreläsningen görs en tillbakablick på den senaste mandatperioden, de stora frågorna och hur EU och Europaparlamentet har utvecklats. Föreläsare är Göran von Sydow, direktör vid Sieps.

Vad är det vi röstar om, vilken är Europaparlamentets roll och vad står på spel den 9 juni 2024?

Under ett par dagar i juni 2024 kommer medborgare runtom i Europa att i direktval välja nya företrädare till Europaparlamentet. I samband med valet avslutar den sittande EU-kommissionen sitt arbete och under hösten 2024 kommer medlemsstaternas respektive regeringar att nominera kandidater till nästa EU-kommission. Under hösten kommer det också att utses en ny ordförande för Europeiska rådet. Det är således en hel del förändringar som sker inom EU:s institutioner under 2024.

Förändringarna ska ses mot bakgrund av vilken organisation EU är, hur och inom vilka politikområden EU kan agera och vilken roll de olika institutionerna har i EU-systemet.

I den här föreläsningen beskriver Karin Flordal, utredare i statsvetenskap, hur EU-samarbetet fungerar och hur Europaparlamentets uppdrag och interna arbete ser ut – och varför varje röst är viktig.

Vägval för Europas säkerhet, kriget i Ukraina och EU:s framtida utvidgning

Kriget i Ukraina har låst upp politiska processer som påverkar EU:s dagliga arbete och formar dess framtid. Med invasionen hamnade säkerhet och försvar snabbt i fokus i flertalet medlemsstater och EU-kommissionen aviserade tidigt att stödet till Ukraina var en prioritet ur såväl moralisk som egennyttig synvinkel. Frågan om att utvidga EU blev snart också central.

EU:s utvidgningsprocess låg länge i träda. Bland förklaringarna fanns ointresse och ovilja från europeiska ledare, motstånd mot reformer i kandidatländer och ett avstannat samarbete inom ramen för Östliga partnerskapet. Efter hand har den globala spelplanen dock förändrats: de geoeconomiska insatserna har höjts i takt med att kinesiska och ryska intressen och inflytande har vuxit i EU:s närområde, minskat förtroende i den transatlantiska axeln har bidragit till att EU har sett sig nödgat att ta sitt säkerhetspolitiska ansvar på större allvar, och till sist blev den ryska invasionen den faktor som fick EU att koppla ihop säkerhet med utvidgning på ett tydligare sätt. När det gäller utvidgning deltar Europaparlamentet som övervakande institution i utvidgningsprocessens olika steg och ska slutligen godkänna anslutningsfördraget innan det kan antas. Parlamentet ser även utvidgning som EU:s främsta utrikespolitiska instrument.

I denna föreläsning diskuterar Jakob Lewander, utredare i statsvetenskap, framtida utvidgningar av EU, vilka stora och svåra frågor EU:s ledare måste ta ställning till och vilken roll Europaparlamentet spelar.

EU:s ekonomi och budget: de gemensamma pengarna ska täcka allt fler satsningar

Europaparlamentet har sedan det tidiga 1970-talet haft makt över EU:s gemensamma pengar. Det är Europaparlamentet som antar EU:s årsbudget och parlamentet beslutar också om Europeiska kommissionen ska ges ansvarsfrihet för hur den har hanterat EU:s pengar. Den gemensamma budgetens stadiga ökningstakt under 70- och 80-talen ledde till underfinansiering och stora konflikter. En större reform 1988 löste många av problemen, men den innebar samtidigt att det blev än svårare att använda gemensamma medel till att möta nya och oförutsedda utmaningar. En följd av detta är att en stor del av EU:s satsningar har kommit att finansieras utanför den allmänna budgeten, och med lånade pengar. Det har i sin tur inneburit att Europaparlamentets makt delvis har kringskurits.

Det är i denna kontext som en lång rad utmaningar ska hanteras med – åtminstone delvis – gemensamma resurser. Det rör sig inte minst om stödet till Ukraina för såväl försvaret mot den ryska invasionen som återuppbyggnaden av sönderslagen infrastruktur, ett allt större fokus på industripolitiska satsningar i en mer protektionistisk värld, den framtida utvidgningen av unionen och den gröna och digitala omställningen.

I den här föreläsningen beskriver Jonas Eriksson, utredare i nationalekonomi, EU:s ekonomiska och finansiella utmaningar inför valet till Europaparlamentet.

Ödesfrågor och politiska vindar: det viktigaste EU-valet någonsin?

EU står för närvarande inför en rad ödesfrågor, inklusive kriget i Ukraina, en framtida utvidgning och en alltmer allvarlig klimatkris. Samtidigt går den nuvarande mandatperioden mot sitt slut: under 2024 är det val till Europaparlamentet, en ny EU-kommission ska tillsättas och en rad ledare kommer att utses, såsom Europeiska rådets ordförande.

Vad gäller valet till Europaparlamentet finns redan en rad prognoser som baseras på det politiska läget i medlemsstaterna och andra faktorer som brukar påverka utfallet i just dessa val. Mycket tyder på att ytterkantspartier stärks, på bekostnad av bland annat kristdemokrater, gröna och liberaler. Detta kan förändra balansen i en rad frågor som tidigare ofta har lösts ut genom mittenkoalitioner. Kommissionens sammansättning kommer också att förändras utifrån det politiska läget i medlemsstaterna. Vilka blir huvudpersonerna och knäckfrågorna? Och kommer EU-valrörelsen i Sverige alls att handla om dem – eller om helt andra frågor?

I den här föreläsningen belyser Louise Bengtsson, forskare i statsvetenskap, vad förändringarna i EU:s toppskikt betyder för EU:s aktörskap och hållning.

Pakten i praktiken: migrationen, demografin och kompetensförsörjningen

När Europaparlamentet och ministerrådet strax innan jul 2023 nådde en överenskommelse om en stor reform av EU:s gemensamma asyl- och migrationspolitik talade Europaparlamentets talman Roberta Metsola om en ”historisk dag”. EU hade äntligen levererat en lösning för det ”möjligtvis viktigaste lagstiftningspaketet” under den innevarande mandatperioden.

Kompromissen om den så kallade asyl- och migrationspakten var ett viktigt genombrott då medlemsstaterna hade stått långt ifrån varandra under många år. Europaparlamentet spelade en viktig roll som medlagstiftare och kommer att behövas som kritisk och konstruktiv granskare när asyl- och migrationspakten ska genomföras i verkligheten – ett minst lika svårt och viktigt arbete.

Parallellt med den interna reformprocessen pågår olika typer av samarbeten med ursprungs- och transitländer utanför unionen, med målet att begränsa den irreguljära migrationen, skapa säkrare vägar till EU och bidra till att människor inte ska behöva fly. Samtidigt skapar den demografiska utvecklingen i Europa både akuta och långsiktiga behov av utländsk arbetskraft. Hur kan EU hjälpa medlemsstaterna att hitta den kompetens de behöver?

Den här föreläsningen handlar om den gemensamma migrations- och asylopolitiken. Bernd Parusel, forskare i statsvetenskap och migrationsexpert, går igenom det aktuella läget, centrala frågor och Europaparlamentets roll.

Den gröna omställningen: flaggskepp i motvind?

Den gröna given har varit en profilfråga för EU sedan 2019, då EU-kommissionens nytilträdde ordförande Ursula von der Leyen presenterade omfattande miljöambitioner. En europeisk klimatlag med mål om att minska nettoutsläppen med minst 55 procent till 2030 var en av huvudpunkterna. Genom ”Fit-for-55”-paketet har EU beslutat om mängder av lagar för att underlätta denna omställning. Den gröna given innehåller dessutom många andra initiativ på områden som renare luft, ökad återvinning och minskade lokala industriutsläpp. Europaparlamentet har spelat en central roll i beslutsfattandet.

Nu blåser det dock motvind för dessa gröna ambitioner. Bönder protesterar runtom i EU och vissa partier, liksom branschorganisationer, kritiserar besluten för att vara för långtgående. Både regeringar och EU-kommissionen har tagit steg för att gå protesterna till mötes, samtidigt som kommissionen och många medlemsstater vill se nya utsläppsmål. Det nya Europaparlamentet kommer att bli avgörande för vad som händer under de kommande fem åren.

Parallellt har frågan om Europas långsiktiga konkurrenskraft kommit mer i centrum. Hur begreppet konkurrenskraft tolkas, till exempel i relation till grön omställning, ser ut att bli en framträdande fråga inför EU-valet.

Mats Engström, senior rådgivare och expert på klimat- och miljöpolitik, belyser i den här föreläsningen EU-valet, Europaparlamentet och den gröna omställningen.

Fyra dagar kvar till EU-valet: kampanjen, opinionen och tankar kring det nya Europaparlamentet

Föreläsningsserien lyfter på olika sätt fram EU och Europaparlamentets roll. Denna sista föreläsning kommer att beröra ett antal aspekter som belysts tidigare. Det handlar bland annat om hur den politiska agendan kommer att föras framåt och påverkas av utgången i valet, de institutionella relationerna och EU:s framtida utmaningar.

Göran von Sydow, direktör vid Sieps, kommer här att knyta ihop frågorna, göra några nedslag i valkampanjens teman, kommentera de senaste prognoserna inför valet – och avsluta med en reflektion om vad som väntar efter den 9 juni.

Sieps ●●●
Svenska institutet för europapolitiska studier

Europaparlamentet

Sieps ●●●

Svenska institutet för europapolitiska studier